Otto Schneid
Papers

Memorandum on adding a course
in Art History to the High School Curriculum
26.4.39

62:17

12

<u>תזכיר של ההיסטוריקן לאמנות ד"ר אוטו שנייד</u>
<u>להכנסת מקצוע חדש ללמודי בתי-הספר התיכוניים.</u>

הנני פונה בזאת לועד החינוך בהצעה להכניס לתכנית הלמודים של בתי הספר את "תולדות האמנות ואת תורת ההסתכלות באמנות".

הסברתי להלן באה לתת אי-אלו פרטים ונמוקים איך לממש את ההצעה הזו בחיים.

במאמרים ובהרצאות עמדתי כבר על התנועה הזו, שהנה לפי דעתי והכרתי, מכרעת באטפות ההתפתחות של התרבות היהודית של היום ושאני מכנה אותה בשם: "התנועה האמנותית בישראל". בתנועה זו יש להבדיל שלשה גורמים:

1. יצירת האמנים היהודים בעליתה היצרנית - מהתחלות ספורדיות לכח פועל ופורה בחיים התרבותיים הבין לאומיים; ובהתפתחותה הפנימית - מהמקובל לעצמאי, מהשאול לספציפי.

2. המדע על אודות האמנות היהודית, המתקדם בהדרגה והמוביל לתקון התפיסה המקובלת על תפקידה ההיסטורי של האמנות הדיוקנית בתולדותנו.

3. הגורם הפופולרי, התעוררות חוש ההסתכלות באדם היהודי, הולאת הצרכים האסטטיים והקנית יחס רציני לאמנות.

והיות ותנועה זו מעשירה את התפתחות תרבותנו הפורה ומחזקת את יחסו של האדם היהודי לעולם החיצוני; והיות ותנועה זו מובילה סוף-סוף לשפור חיינו החיצוניים והפנימיים, מוסק מזה, שעל תנועת חינוך המרחיקה ראות, להשקיע מאמצים גדולים למען תמוך בתנועה זו.

ותפקידים אלה מחיבים את המסקנה, שהבנה באמנות צריכה להתפס לא רק כמטרה בפני עצמה, אלא גם כאמצעי למטרה, היינו: התעוררותו של האלמנט האסטטי בחיינו האינדיבידואליים והסוציאליים.

ומחוץ לערכה הכלל אנושי של תנועת האמנות היהודית, הרי יש לה בשבילנו היהודים חשיבות מיוחדת: חלל ריק במבנה הכרקטרולוגי שלנו צריך להמלא. דרושה לנו הרמוניה, אותה ההרמוניה שמאז ההלניזם חפשוה יהודים כה תכופות בתרבויות זרות. ומיותר להוכיח, שהקרקע הטבעית והמוכשרת ביותר לעבודת חינוך כזו, יכולה לשמש רק ארץ-ישראל.

עד כמה שידוע לי המדע על אודות האמנות הדיוקנית הוכנס כמקצוע למוד לבתי הספר התיכוניים רק ברוסיה הסוביטית ובאיטליה; בכמה ארצות אחרות נעשים עוד נסיונות בשטח זה. והיות והיחס למקצוע הזה בשתי הארצות הנזכרות למעלה הוא שונה, הרי גם אצלנו מדע זה צריך לספק את דרישותינו הספציפיות המיוחדות. ובראש וראשונה אין לקבל את הסכימה הידועה ההולכת ונשנית באי-אלו שינויים קטנים בספרים המקובלים, סכימה השולטת גם עד היום בבתי האוניברסיטאות האירופאיים; ולא רק בגלל סבות מפשטות עלינו לשאוף להקמת בנין של תולדות האמנות עד כמה שאפשר אוניברסלי, אלא לכל לראש בשביל <u>האינטרסים שלנו</u> מוכרחים אנחנו להסיק מסקנות ממצבנו התרבותי- ביאוגרפי. לכן, יסוד הלמוד צריך להיות מחד: היסטוריה כזו של האמנות, המסתכלת פחות בעינים זרות והעובדת פחות בשביל

האינטרסים של אחרים; לכן: לא הסטוריה של אמנות חד צדדית יונית-רומאית-מערבית, רק כזו, שתהיה ככל האפשר כללית ובנויה אך ורק על יסוד ארצי-ישראלי; ומאידך - לא צריך להיות עיקר הלימוד תולדותיה של האמנות, רק עיון, למוד ההסתכלות וההבנה באמנות, ע"ס נתוח יצירות אמנותיות. החמר צריך להיות מותאם לגיל התלמידים. על המורים ללמוד את עיקרי המיטודה הזו, אולם אחרי שהכיר אותם אסור לו להשאר כפות לדוגמות קפואות, אלא עליו לתת לתלמיד חפש גמור ככל האפשר. כעזרה למורים ולתלמידים צריכה להכתב ההיסטוריה של האמנות בשביל בתי הספר העבריים. צריך שיהיה בה אסף גדול אילוסטרטיבי, מסודר טוב ומעובד, שיכיל: ארכיטקטורה, פסול, ציור, גרפיקה, אמנות פיאור ואורנמנטיקה של כל הזמנים וכל העמים. נוסף לזה דרוש לכל בית ספר מנגנון פרויקציה. מן ההכרח שיוסד ארכיון מרכזי של תמונות פרויקציה, שימציא העתקות לכל בתי הספר.

והיות והאמצעים הדרושים להכנסת המקצוע הזה לבתי הספר התיכוניים אינם עדיין וחסרים כמו"כ המורים המתאימים ללמוד זה, מובן לכן, שלא יתכן להתחיל בלמוד המקצוע הזה בשנה הבאה. אולם עם האפשרות הראשונה יש לגשת ליצור את האמצעים הדרושים ובראש וראשונה דרוש להתחיל בעבודת הכנה ולימוד עם המורים. "קורות האמנות והסתכלות באמנות" יכול להכנס בתכנית הלמודים של סמינריוני-המורים כבר תיכף, באשר כאן לא דרושים במדה רחבה כזאת האמצעים הנזכרים למעלה גם המאספים שלי בשטח זה יכולים להנצל לעבודה זו. בלמודי המקצוע החדש צריכים להשתתף מחוץ לתלמידים של סמינריוני המורים גם חלק מהמורים האקטיביים. ואם רק יוכח, שבכל בית ספר תיכוני הוכשרו ללימוד זה באופן ממוצע רק שני מורים, הרי בזאת החלק הכי חשוב של עבודת ההכנה הושג בהצלחה. כבר בתקופת ההכנה צריכים לגשת לנסיונות בבתי הספר התיכוניים, למשל: בצורת הרצאות קולקטיביות עם פנסי קסם. בחוץ לארץ הגעתי לתוצאות מעניגות ע"י נסיונות כאלה.

והנני מוכן לבקשתכם להמציא פרטים נוספים מדוייקים יותר, והנני עומד לרשותכם.

בכבוד רב:

תל-אביב, 26.4.39
רח' רמח"ל 6